

**BLUDNÝ
HOLANĎAN**

STÁTNI DIVADLO V OSTRAVĚ

Premiéra dne 27. února 1954 v Divadle Zdeňka Nejedlého.

RICHARD WAGNER:

BLUDNÝ HOLANĎAN

Opera o 3 dějstvích.

Libreto Richarda Wagnera přeložil dr. Pavel Eisner.

Bludný Holanďan	Rudolf Kasl Čeněk Mlčák
Senta	Ludmila Dvořáková Bronislava Taufrová
Daland	Jiří Herold Karel Průša
Erik	Jiří Wooth František Janda
Chůva	Helena Zemanová Ludmila Komancová
Kormidelník	Jaroslav Skácel Jan Hlavsa

Děje se na norském pobřeží.

Dirigent: Rudolf Vašata

Výtvarník: prof. Jan Obšil

Režie: Ilja Hylas

Návrhy kostymů: Prokop Leichter

As. režie: Lubomír Procházka

Sbory nastudoval: J. M. Míša.

Hlavní přestávka po druhém dějství.

RICHARD WAGNER

Reprodukce orig. Franze v. Lenbacha.

Život a dílo Richarda Wagnera

*Im wunderschönen Monat Mai
Kroch Richard Wagner aus dem Ei,
Es wünschen viele, die ihn lieben,
Er wäre lieber drin geblieben.*

*(V překrásném měsíci máji,
vyklubal se z vajíčka Richard Wagner.
Mnozí, kteří jej milují, přejí si,
aby tam byl raději zůstal.)*

- 1813 22. května narodil se v Lipsku největší dramatický skladatel 19. století Richard Wagner. Jeho otec byl nadšený ctitel divadla; když zemřel, provdala se Wagnerova matka za nadaného herce Ludwiga Geyera, známého též nadáním výtvarnickým a spisovatelským.
- 1823 začal Wagner navštěvovat křížovnickou školu v Drážďanech a brzy se pokouší o první básně a také o dramatické práce.
- 1827 soustřeďuje se Wagnerův zájem k hudbě. Poznává dílo L. v. Beethovena a po nějaké době soukromého studia vstupuje do učení k svatotomášskému kantoru Theodoru Weisslingovi. Již po dvou letech komponuje hudbu k vlastní činohře.
- 1832 skládá Wagner melodram na Goethova Fausta a dodnes známou ouverturu »Král Enzil«, pak pokračují jeho další komposice pro klavír a orchestrální symfonie C-dur, provedená po prvé v Praze téhož roku.
- 1833 nastupuje místo sbormistra ve Würtzburgu. Zde — po nedokončené opeře »Svatba« — komponuje první ukončené operní dílo »Die Feen« (Vily).
- 1834 odchází jako kapelník do Magdeburku, kde poznává svou příští choť, Minnu Planerovou.
- 1836 dokončuje svou druhou operu »Liebesverbot« (Zákaz lásky) — rovněž ovlivněnou komposiční technikou Weberovou. Pak odchází jako dirigent do Královce a hned nato
- 1837 jako dirigent opery do Rigy. Zde začíná komponovat operu »Rienzi«.
- 1839 zklamán poměry v Rize, odchází do Paříže. Ani zde se mu nedaří dobře, zejména po hmotné stránce.
- 1841 s nadšením v několika týdnech komponuje »Bludného Holanďana«.

1te Vorstellung im vierten Abonnement.
 Königlich Sächsisches Hoftheater.

Montag, den 2. Januar 1843.
 Zum ersten Male:

Der fliegende Holländer.

Romantische Oper in drei Akten, von Richard Wagner.

Personen:

Dalanc, norwegischer Seefahrer.	—	—	Herr Risse.
Genia, seine Tochter.	—	—	Mad. Schödel-Deorient.
Frisk, ein Jäger.	—	—	Herr Reinhold.
Mary, Haushälterin Dalancs.	—	—	Mad. Wächter.
Der Steuermann Dalancs.	—	—	Herr Dietzsch.
Der Holländer.	—	—	Herr Wächter.

Musiken des Komponisten. Die Mannschaft des fliegenden Holländers. Mädchen.
 Szenen: Die norwegische Küste.

Leihhaber sind an der Cassé das Exemplar für 24 Kreuzer zu haben.

Krank: Herr Dettmer.

Einlaß-Preise:

Ein Platz in alle Logen des ersten Rangcs und das Amphitheater	1 Thlr. —	10gr.
Stemmenlogen des zweiten Rangcs Nr. 1, 14. und 29.	—	30
Übrigen Logen des zweiten Rangcs	—	12½
Spezial-Sitze der Mittel- u. Seiten-Gallerie des dritten Rangcs	—	10
Mittel- und Seiten-Logen des dritten Rangcs	—	8
Spezial-Sitze der Gallerie des dritten Rangcs	—	7½
Mittel-Gallerie des vierten Rangcs	—	5
Seiten-Gallerie-Logen beidseitl.	—	20
Spezial-Sitze im Orchester.	—	15
Parterre-Logen	—	10
das Parterre	—	10

Die Plätze sind nur am Tage der Vorstellung gültig, und zurückgebrachte Billets werden nur bis Mittag 12 Uhr an demselben Tage angenommen.

Der Verkauf der Billets gegen sofortige Barzahlung findet in drei, in dem unteren Theile des Rundbaues befindlichen Expedition, auf der rechten Seite, nach der Uhr zu, früh von 9 Uhr bis Mittag 12 Uhr, und Nachmittags von 3 bis 4 Uhr statt.

Alle zur heutigen Vorstellung bestellte und zugesagte Billets sind Donnerstags von 9 Uhr bis längstens 11 Uhr abzuholen, ausserdem darüber anders verfragt zu sein.

Der freie Einlaß beschränkt sich bei der heutigen Vorstellung bloß auf die zum Hofstaate gehörigen Personen und die Mitglieder des Königl. Hoftheaters.

Einlaß um 5 Uhr. Anfang um 6 Uhr.
 Ende gegen 9 Uhr.

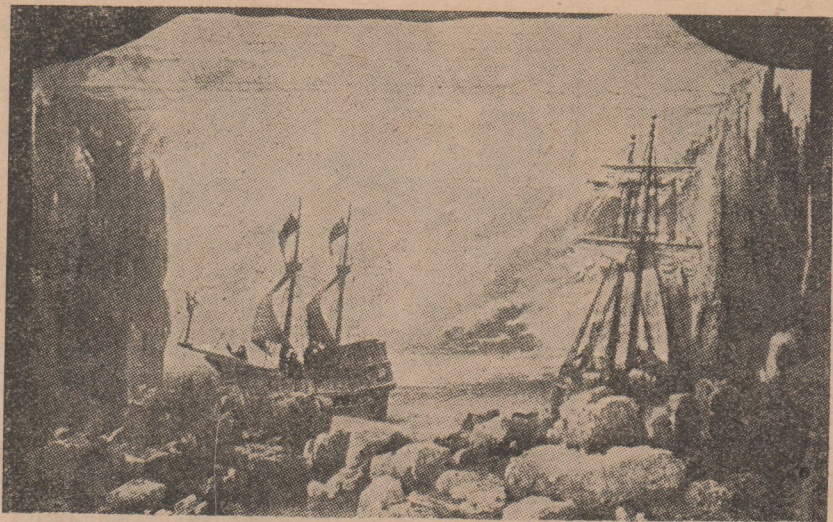
W 50

Divadelní plakát premiéry „Bludného Holanďana“ v drážďanském Dvorním divadle. (1843).

- 1842 chystá operu »Rienzi« drážďanské divadlo. Wagner odjíždí do Drážďan, kde je
- 1843 jmenován doživotním královským kapelníkem drážďanské opery.
- 1845 dokončuje Wagner »Tannhäusera« a o dvě léta později »Lohengrina«. V obou těchto operách uplatňuje již Wagner své »Leitmotivy — příznačné motivy«, jimž značně uvolňuje sevřenost operní formy, jak ji vytvořil klasicismus. Zde také nalézá již podklady pro své pozdější ideje Gesamtkunstwerku.
- 1848 v dobách politických nepokojů je Wagner činný jako publicista a pro své symfonie s revolučními ideami je zatčen. Franz Liszt mu pomáhá k útěku za hranice. Wagner se pak usazuje na 10 let v Curychu.
- 1851 vydává své hlavní theoretické dílo »Opera a drama«, ve kterém formuloval své umělecké zásady, tak jako ve spisech: »Umění a revoluce«, »Umělecké dílo budoucnosti«. Zde také komponuje drobné vokální a komorní skladby.
- 1853 dokončuje »Rýnské zlato«, první díl své dramatické tetralogie, nazvané »Prsten Niebelungů«.
- 1856 vzniká druhý díl »Valkýra«. Pak následoval třetí díl, »Siegfried«.
- 1859 ukončuje operu »Tristan a Isolda«. Odjíždí na dva roky do Paříže, pak do Vídně, do Petrohradu a opět do Prahy.
- 1864 vysvobozuje ho ze zoufalé hmotné tísně bavorský král Ludvík II., který mu poskytuje neomezené finanční prostředky k provedení uměleckých záměrů.
- 1865 vyštván z Bavor intrikami starších dvorních hudebníků, odchází Wagner zpět do Švýcar, i nadále podporován králem Ludvíkem.
- 1867 dokončuje operu »Mistři pěvci norimberští«.
- 1872 se stěhuje Wagner do Bayreuthu, kde
- 1874 dokončuje »Soumrak bohů«. poslední díl své tetralogie. V témže roce jsou zde pořádány prvé »Bühnenfestspiele«, jejichž středem se stalo právě dílo Wagnerovo. Tradice těchto divadelních slavností pokračuje dosud.
- 1882 na cestě po Itálii dokončuje Wagner operu »Parsifal«, jedno ze svých nejdokonalejších děl.
- 1883 13. února Wagner umírá v Benátkách uprostřed pilné práce, raněn mrtvicí a je potom slavnostně pohřben v Bayreuthu na zahradě své vily Wahnfried. O. Ba t ě k.

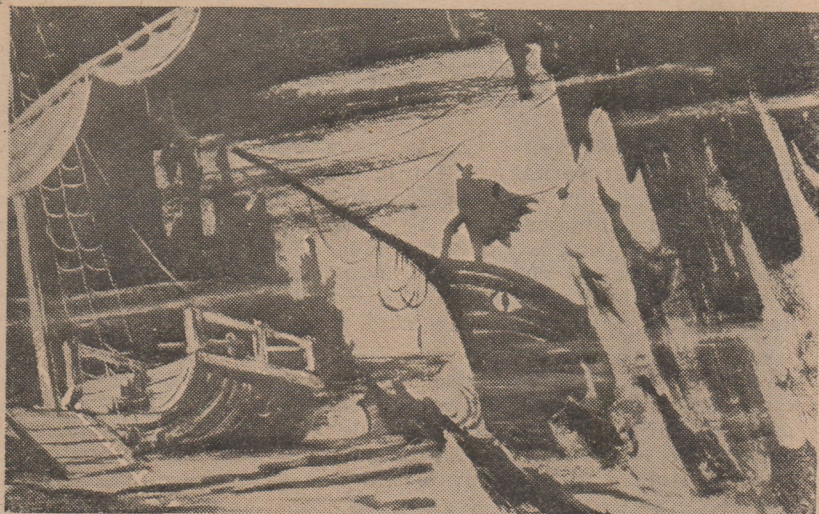
Wagnerův rodný dům v Lipsku.

I. dějství v inscenaci mnichovské Dvorní opery má ryze popisný charakter a nesplnilo přání skladatele, aby lépe vyjadřovalo divokost moře a pobřeží. (1843).

Richard Wagner: Připomínky k provedení opery Bludný Holanďan

● Především musím zopakovat dirigentovi a režisérovi to, co jsem jim kladl na srdce právě při výpravě »Tannhäusera«. A sice, aby dbali co nejvíce na soulad orchestru se scénickými příhodami. Mimořádnou pozornost režiséra vyžadují zejména lodě a moře. První scéna má vytvořit náladu, ze které bude mít divák možnost sám pochopit podivuhodné zjevení »Bludného Holanďana«. Moře, necht' je jak jen možná nejdivočejší; drobné akty, jako jsou výkyvy lodi pod nárazem silné vlny (mezi oběma versemi písně kormidelníka), musí být provedeny velmi drasticky.

V ostravské inscenaci respektoval prof. Obšil představu R. Wagnera divokost pobřeží, jeho nehostinnost a bezútěšnost dal skalám, které jsou vykřičníky k nebesům. (1954).

● V roli Senty by se dalo těžko chybit. Jenom před jedním musím varovat: aby snivá bytost se nestala obětí moderní a chorobné sentimentality. Senta je právě naopak docela zdravá norská dívka a dokonce i ve své zdánlivé sentimentalitě je veskrze naivní. Právě jenom u docela naivní dívky, která má všechny zvláštnosti nordické povahy, mohou vytvořit dojmy, jako jsou v baladě o »Bludném Holand'anovi« a obrázek bledého námořníka, tak úžasný pud, vedoucí ke spáse zatraceného. U Senty se tento duševní pochod projevuje jako mocné šílenství, které může být vlastní jenom skutečně docela naivním povahám.

● Obracím se především na representanta obtížné mužské hlavní role »Holand'ana«. Na tom, jak šťastně dopadne tato hlavní partie, závisí jedině skutečný úspěch celé opery. Představiteli Holand'ana se musí podařit vzbudit hluboký soucit a udržet diváka v napětí; a to dokáže, bude-li sledovat hlavní charakterové znaky představení.

Zdeněk Nejedlý: Několik poznámek k Bludnému Holandánovi

● »Bludný Holand'an« je nejdokonalejším výrazem Wagnerovy mravní krise let pařížských. I tuto látku přivezl Wagner do Paříže už z Rigy a dlouho v ní necítil žádného důvodu k jakékoliv umělecké novotě, ano nabídl ji též Velké opeře pařížské, jistě s úmyslem, vypracovati ji podle stylových požadavků této opery, ale čím více při této nabídce byl potupen tím, že myšlenka byla mu vzata a dána k provedení jinému skladateli, tím více soustředila se všechna jeho mravní rozhořčení v lásku k tomuto dílu.

● Dílo, jež vzniklo z takového mravního popudu, jest zcela jiné i umělecky, než byla díla těch, proti nimž planul v čistém rozhořčení. »Rienzi« Wagner ukázal, že dovede psát větší ještě opery než oni, ale nyní jde hrdost jeho ještě dále. Jako jest pyšný na svou chudobu a své němectví, tak sebevědomě proti Velké opeře francouzské staví prostotu a národní půvab německé opery romantické.

● Wagner převzal pro »Bludného Holand'ana« Heineho pověst, dále i poetickou její ideu (vykoupení muže ženou, takže nejnovější pokusy, vyvozovati právě z »Holand'ana« i všechny další poetické prvky Wagnerovy, musíme odmítnouti co nejdůrazněji), konečně však i dramatickou formulaci látky.

● Posuzujeme-li »Holand'ana« jako singspiel, dojdeme k podstatně jinému hodnocení historického jeho významu, než srovnáváme-li jej nesprávně se současnou operou italskou a přičítáme-li každý dramatictější rys »Holand'ana« naproti této opeře již hudebně dramatickému uvědomění Wagnerovu. Singspiel totiž vždy byl dramatictější, než formalisticky založená opera; proto mnoho z toho, co se přičítá za zásluhu Wagnerovu, nutno přičísti na účet singspielu vůbec. Srovnáváme tedy smíme »Holand'ana« historicky i stylově jen se starší literaturou singspielovou, při čemž však srovnáme-li jej s vrcholky této literatury, zvláště s »Freischützem«, nedojdeme k výsledku, že by Wagner ve svém díle byl dramaticky přísnější než jeho předchůdci.

● Wagner byl sice člověk kontinentu, ale tím více na něho působilo moře při bouřlivé plavbě z Rigy do Paříže, kdy na malé lodi, skoro čtyři neděle žil z milosti tohoto vznešeného živilu. Byla to plavba nesmírně napínající i jeho fantasií uměleckou. Ustavičný hukot vln, svištění větru, halekání lodníků, život i zpěv rybářů, s nimiž se skrýval v malých jich chatách před zběsilostí moře, to vše doráželo právě na jeho hudební fantasií tou měrou, že nakonec všechny tyto zvukové projevy moře a života na něm změnily se mu v jedinou synthetickou představu hudební, v hudbu moře. Tak moře z pouhého živilu přírodního stalo se mu zážitkem ryze hudebním, skutečnou symfonií, z jejíhož hudebního materiálu pak vytvořil »Bludného Holand'ana«, zajisté nejvelkolepější hudební báseň moře, k níž ani jiná umění nemohou postavit dílo rovnocenné.

Senta Ludmily Dvořákové v ostravském provedení.

Zajímavosti ze života Richarda Wagnera

Pracovníci našeho divadla, zvláště pak hudebníci, mají často zájmy, které jsou zaměřeny na velké umělecké vzory historie. Oblíbeným skladatelem dr. Ivana Měrky — člena orchestru SDO — je Richard Wagner a není tedy divu, že dr. Měrka nám dovedl zodpovědět několik otázek, které nám ukazují hudebního genia v tom nejgládštějším světle:

Richard Wagner je umělecký duch tak universální, že je velmi těžko najít paralelu v celých dějinách umění. Byl již přírodou tak obdarován, že se narodil v prostředí, kde mohl záhy rozvíjetí své schopnosti. Vedle nadání a příznivých okolností prostředí hraje u něho velkou úlohu i příslovečná německá houževnatost, důkladnost a průbojnost — vlastnosti, jimiž si získává široký rozhled a vytrvává na cestě za vytčeným cílem, při čemž dovede vytušit, vybrat, najít a uskutečnit své nejvlastnější poslání.

Již v mládí projevil velké vlohy k malířství; našel pochopení u svého druhého otce L. Geyera a mohl se stát vynikajícím malířem. Obohatil se potřebnými znalostmi, ale nepromarnil drahocenný čas cvičením titěrných podrobností v malířské technice.

S literaturou, filosofií a filologií seznamuje ho strýc Adolf Wagner, bratr jeho prvního otce; strýc dosáhl na tomto vědeckém úseku velkých úspěchů, z nichž předal značný díl svému synovi. Vrozený sklon Richarda Wagnera k literatuře byl tím ještě posílen a k tomu prohlouben znalostí antické kultury. Zde se již Richard Wagner rozbírá do široka, studuje řečtinu, aby se mohl plně ponořit do antické kultury. Vedle toho je to Shakespeare, jenž vábí Richarda Wagnera k napodobování. Patrný je u něho i vliv Schillerův jako téměř u všech Němců této generace. Wagner má jemný jazykový cit. Jeho libreta vynikají nejen obsahem, ale i veršovou stránkou. Dovede výrazem odstínit myšlenky, dovede tvořit i nová slova, jež organicky zapadají do spisovného německého jazyka.

Poměr k divadlu vyvolali v Richardovi jeho sourozenci a jeho druhý otec Geyer, jenž byl hercem. Hercem byl i jeho starší bratr Albert, herečkami byly také jeho starší sestry Rosalie, Louisa a Klára, i jeho neteře — dcery Albertovy, Johanna a Františka. Ví, že je v divadle mnoho stínů, že složení a chápání divadla neodpovídá jeho představě o vznešeném stánku umění. Ví, že se u mnohých herců stalo herectví pouhým řemeslem; ví, že se Albert stal hercem, poněvadž se mu nechtělo studovat medicínu. A zná podobných případů víc. Richard Wagner žádá nejnítěrnější vztah k umění a je proto nepřitelem řemeslného divadelnictví.

Senta Bronislavy Taufrové a Holanďan Rudolfa Kasla v ostravském provedení.

S divadlem souvisí kapelnictví. Do hudby byl velmi důkladně zasvěcen svým učitelem Weinlingem. I zde vidí Wagner velmi mnoho řemeslnické práce a nevidí svatého zanícení pro umělecké dílo. Razil proto nové cesty všude, kde působil, ať již to bylo v Magdeburku, Královci, Rize anebo v Drážďanech, ale nenachází vždy porozumění u herců, u skladatelů a kritiků. Vytýkají mu způsob dirigování; diriguje prý francouzským způsobem, jemuž se naučil za svého pobytu v Paříži, haní i jeho repertoár (Glucka). Ale Wagner ze svého ideálu nic neslevuje. Jeho úsilí o nové divadlo je korunováno Bayreuthem.

Jeho poměr k Čechám byl přátelský, neboť je často navštěvoval; Praha se mu velmi líbila, byl zde r. 1826, 1827, 1832, 1834, 1845 a 1863. Na české půdě vznikly scénáře jeho oper: Svatba, Zákaz lásky, Tannhäuser, Lohengrin a Mistři pěvci norimberští. Jeho sestra Rosalie byla herečkou Stavovského divadla v Praze a Richard byl hostem hraběte Pachry. K osobnímu styku mezi Wagnerem a B. Smetanou nedošlo, neboť Smetana se vyhýbal tomuto setkání, obává se hrubého chování Richarda Wagnera. Zato byl v osobním styku s. D. Webrem, J. V. Tomáškem a J. B. Kittlem, jemuž dokonce přenechal své libreto »Francouzové před Nizzou«, když o ně neměl zájem Reissiger. O wagneriánech v české hudbě nelze hovořit, neboť tvůrce české opery B. Smetana převzal jen formální zásady hudebního dramatu (nekonečná melodie, vůdčí motiv, deklamace), jen do té míry, pokud to vyhovovalo českému duchu. Hudební drama, k němuž Richard Wagner ve vývojové linii dospěl, je souhrn umění hudebního, slovesného, malířského, výtvarného, choreografického, tanečního a režisérského (Gesamtkunstwerk). Tato výslednice Wagnerova životního úsilí vyvolala pro Wagnera nadšení, ale také neporozumění. Vznikli wagneriáni a antiwagneriáni. Wagner však zvítězil svou železnou vůlí a uměním, za podpory Liszta a za přispění nadšenců.

Richard Wagner jako člověk je zjev velmi složitý. Byl velkomyslný ke své první ženě Minně Planerové, byl trpělivý, snášel její lhostejnost a despekt ke své osobě i dílu, byl vděčný Fr. Lisztovi za pomoc, byl něžným manželem Cosimě. Měl v zásobě vtipy, jež často přecházely v ironii a sarkasmus, byl hrdý, ješitný a domýšlivý, často se urážlivě choval k jiným skladatelům. Byl umělecký i politický bouřlivák, zúčastnil se májové revoluce v Drážďanech r. 1849 a dával povstalcům smluvená znamení zvony, provokačně zpíval Marseillaisu. Tělesně byl malý a slabý, ale velmi pružný, se zálibou lezl po střeších, šplhal se i ve vysokém věku do korun stromů, s radostí se válel i po zemi, nebo vydával orlí skřeky; ještě ve stáří

ukazoval hercům různé skoky na jevišti. Krásně recitoval své verše, byl eroticky vznětlivý. Měl rád zvířata, zejména svého psa.

Při jménu Richarda Wagnera vynoří se nám postava Fr. Liszta. Jsou to vrstevníci, oba geniové, kteří nejvíce rozvířili mysl všech lidí v 19. století. Oba se svým uměním proboujvali v čelo hudební kultury, v níž znamenají vyvrcholení novoromantismu a jsou zakladateli nového světa hudby. Liszt byl tvůrcem symfonické básně a Wagner hudebního dramatu. První jejich setkání v Paříži v Lisztově bytě r. 1839 nevedlo ke sblížení. Liszt se r. 1842 při setkání v Berlíně přiznává, že se ani na Wagnera z Paříže nepamatuje. Tehdy byl již Liszt zbožňovaným umělcem pařížských salonů a neměl zájmu o neznámého Němce. Richard Wagner, jenž k němu přišel s doporučením jejich společného přítele, německého spisovatele Laubeho, Liszta již po druhé nevyhledal, ačkoliv na jeho koncertě byl. Teprve od r. 1842 nebo spíše od r. 1844, když Liszt slyšel v Drážďanech operu »Rienzi«, projevil zájem o dílo Wagnerovo. A od té chvíle začíná jejich přátelství. R. 1849 utíká Wagner po nezdařené revoluci z Drážďan přes Výmar do exilu. Wagner začíná ve své korespondenci mluvit s úctou o Lisztovi a píše mu m. j.: »Co mně chybí? Cítit hudbu! Věř mi, že jedině ty to u mne dokážeš. Víím, že jsem příliš žalostný muzikant, ty však jsi největší hudebník všech dob.« Liszt se stává Wagnerovi v mnohém vodítkem a vzorem. Pomáhá Wagnerovi finančně, získává porozumění pro jeho tvorbu a tak mezi nimi roste důvěra a vzájemná výměna názorů. Vzácné přátelství dvou geniů vyvrcholuje rodinným svazkem. Wagner se žení s Lisztovou dcerou Cosimou, rozvedenou s Bülowem, přesto, že je Cosima o 24 let mladší. Ušlechtilá duše Lisztova projevuje se v tomto přátelství v nejkrásnější formě, neboť svými úspěchy pomáhá k úspěchu svého přítele Richarda Wagnera.

V rukopise R. Wagnera úryvek klavírního výtahu k „Bludnému Holanďanovi“.

ukazoval hercům různé skoky na jevišti. Krásně recitoval své verše, byl eroticky vznětlivý. Měl rád zvířata, zejména svého psa.

Při jménu Richarda Wagnera vynoří se nám postava Fr. Liszta. Jsou to vrstevníci, oba geniové, kteří nejvíce rozvířili mysl všech lidí v 19. století. Oba se svým uměním probíjávali v čelo hudební kultury, v níž znamenají vyvrcholení novoromantismu a jsou zakladateli nového světa hudby. Liszt byl tvůrcem symfonické básně a Wagner hudebního dramatu. První jejich setkání v Paříži v Lisztově bytě r. 1839 nevedlo ke sblížení. Liszt se r. 1842 při setkání v Berlíně přiznává, že se ani na Wagnera z Paříže nepamatuje. Tehdy byl již Liszt zbožňovaným umělcem pařížských salonů a neměl zájmu o neznámého Němce. Richard Wagner, jenž k němu přišel s doporučením jejich společného přítele, německého spisovatele Laubeho, Liszta již po druhé nevyhledal, ačkoliv na jeho koncertě byl. Teprve od r. 1842 nebo spíše od r. 1844, když Liszt slyšel v Drážďanech operu »Rienzi«, projevil zájem o dílo Wagnerovo. A od té chvíle začíná jejich přátelství. R. 1849 utíká Wagner po nezdařené revoluci z Drážďan přes Výmar do exilu. Wagner začíná ve své korespondenci mluvit s úctou o Lisztovi a píše mu m. j.: »Co mně chybí? Cítit hudbu! Věř mi, že jedině ty to u mne dokážeš. Víím, že jsem příliš žalostný muzikant, ty však jsi největší hudebník všech dob.« Liszt se stává Wagnerovi v mnohém vodítkem a vzorem. Pomáhá Wagnerovi finančně, získává porozumění pro jeho tvorbu a tak mezi nimi roste důvěra a vzájemná výměna názorů. Vzácné přátelství dvou geniů vyvrcholuje rodinným svazkem. Wagner se žení s Lisztovou dcerou Cosimou, rozvedenou s Bülowem, přesto, že je Cosima o 24 let mladší. Ušlechtilá duše Lisztova projevuje se v tomto přátelství v nejkrásnější formě, neboť svými úspěchy pomáhá k úspěchu svého přítele Richarda Wagnera.

V rukopise R. Wagnera úryvek klavírního výtahu k „Bludnému Holanďanovi“.

Obsah opery

I. dějství. Za divoké bouře přistála norská loď v bezpečí ve skalnaté zátocce. Kapitán i mužstvo odpočívají, jen kormidelník bdí na stráži. Aby zahnal únavu, zpívá si o vzdáleném domově a o své dívce. Za zpěvu usíná a nevidí, jak ve vzedmutých vlnách se blíží příšerná loď a přistává vedle norské lodi. Z ní vystupuje černě oděný bledý muž. Je to proklatec Holanďan, který již po sedm let marně bloudí mořem. Vysvobodit jej může pouze věrnost ženy, kterou až dosud nikde nenašel. Daland, kapitán norské lodi přichází na palubu, probouzí kormidelníka a ptá se cizí, podivné lodi na jméno a původ. Ale odpovědi nedostane. Tu spatří na břehu cizího kapitána. Holanďan touží jen po odpočinku a klidu. Daland jej rád zve do svého domu a rád mu slibuje i svou dceru za manželku, protože v Holanďanovi vidí bohatého muže. Bouře se zatím utišila a s dobrým větrem odplouvá Dalandova loď. Holanďan Dalanda ujišťuje, že jeho loď snadno a brzy dohoni.

II. dějství. U Senty, Dalandovy dcery, jsou na návštěvě děvčata a předou při veselých písničkách. Jen Senta hledí zamyšleně na obraz černě oděného muže. Dá se pak do zpěvu divé zkačky o prokletém námořníkovi, kterého satan šťve po mořských pláních, protože kletbou prohrál svou duši. Senta je písni nejvíce dojata, protože cítí být určena ke spáse ubohého muže. Přichází její ženich, lovec Erik a žádá na Sentě ujištění, že odepře otcí poslušnost, bude-li jí nutit do sňatku s bohatým mužem, kterého by jí sám určil. Vypráví jí svůj sen, v němž viděl připlout Dalanda s mužem, jehož obraz Senta prve pozorovala. Senta ve snu padla cizinci k nohám a uprchla s ním na moře. Ale Senta mu potvrzuje, že chce zachránit prokletého plavce a tím jej vyhání z domu. V tom se otevrou dveře a vstupuje Holanďan, Daland z ustrnutí Sentina pochopí, že bude nejlépe, nechá-li je o samotě. Host se Sentě svěřuje se svým bolem a Senta mu slavně přísahá svou věrnost až k smrti.

III. dějství. V zátocce stojí Dalandova i Holanďanova loď. Norští námořníci se vesele baví s děvčaty, ale po mužstvu Holanďanovu není ani slechu. Když se však z příšerné lodi ozve hrůzný zpěv o černém kapitánovi, všichni prchájí. Pak nastává ticho — kouzla minula. Přichází Senta a za ní spěchá Erik, který jí připomíná sliby lásky a věrnosti. Senta nemůže ani odpovědět. Náhle před ní stojí Holanďan. Slyšel všechno — a nyní vzhůru a pryč, pryč na věčné časy! Marně se mu snaží Senta všechno vysvětlit. Loď odplouvá. Teprve nyní poznává Senta, kdo je onen černý muž. Věrna své přísaze, vrhá se do hlubin moře. Její obětí je smazána kletba. Příšerná loď tiše klesá ke dnu a nad hladinou se objevují postavy Senty a Holanďana, očistěné a pevně k sobě spjaté, vznášející se k nebi. O. B.

Richard Wagner: »Bludný Holanďan« Program vydalo Státní divadlo v Ostravě. Redakce: Josef Štěpánek. Grafická úprava V. Spáčil. Fotografie Švorčík-ČTK. Vytiskly Ostravské tiskárny, n. p., provozovna 02. Ostrava. — Cena 0,90 Kčs.